

Nauczyciele – nauczycielom

Przestrzenie edukacji

Tom 1: **Tadeusz Sławek**

A jeśli nie trzeba się uczyć...

Tom 2: **Krzysztof Maliszewski**

Bez-silna edukacja.

O kształceniu kruchego

Nauczyciele – nauczycielom

Nauczyciele – nauczycielom

Przestrzenie edukacji

---

pod redakcją
MARTY MAMET-MICHALKIEWICZ

RECENZENT

Beata Karpińska-Musiak

SERIA

Nowa Edukacja (3)

REDAKTOR SERII

Marta Tomczok

RADA NAUKOWA SERII

Krystyna Koziołek

Łukasz Lamża

Krzysztof Maliszewski

Mikołaj Marcela

Tomasz Pawlus

Publikacja finansowana w ramach projektu pozakonkursowego
„Śląska Szkoła Ćwiczeń” współfinansowanego ze środków Europejskiego
Funduszu Społecznego (POWER) nr POWR.02.10.00-IP.02-00-003/19

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

Słowo wstępne (*Marta Mamet-Michalkiewicz*) | 7

Tadeusz Sławek

Nowhere Man. O szkole, która się waha | 11

Marta Mamet-Michalkiewicz

Edukacja to relacja. O potrzebie dialogu
i dialogicznej postawie w nauczaniu | 25

Magdalena Piotrowska-Grot

Jedna zmiana w twojej szkole – dla kogo, kiedy i z kim? | 37

Marek Kaczmarzyk

Biologiczne podłoże mechanizmów uczenia się.
Co nam dają neuronauki w edukacji? | 55

Sylwia Kania

Czy liczby mogą kłamać?
O przykładach aktywizacji w nauczaniu matematyki | 65

Marzena Podgórna, Maciej Serda, Aneta Słodek

Chemia w badaniach naukowych
i nauczaniu. O różnych zastosowaniach węgla | 81

Mateusz Staśko

Nauczanie znaków drogowych z wykorzystaniem gier
oraz programów edukacyjnych | 99

Małgorzata Przybyła-Kasperek

Jak odkryć wiedzę z danych?
Sztuczna inteligencja i systemy ekspertowe | 113

Indeks nazw osobowych | 133

Słowo wstępne

Oddajemy do rąk Czytelników tom będący pokłosiem dwuletniej współpracy między nauczycielami akademickimi z Uniwersytetu Śląskiego i nauczycielami ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa śląskiego, odbywającej się w ramach projektu Śląskiej Szkoły Ćwiczeń. W latach 2020–2022 w Uniwersytecie Śląskim realizowano konsultacje przedmiotowe dla nauczycieli języków obcych, matematyki, informatyki oraz przedmiotów przyrodniczych, a także cykl warsztatów dotyczących edukacji, w tym edukacji spersonalizowanej, grywalizacji, *design thinking* oraz edukacji cyfrowej. Zorganizowane zostały również dwie konferencje poświęcone edukacji. Niniejsza publikacja jest zwieńczeniem działań w obszarze szeroko pojętej edukacji, namysłu nad kondycją współczesnej szkoły oraz rolą nauczycieli. Myślą przewodnią tego wielotematycznego projektu stało się motto „Nauczyciele – nauczycielom”, które skupia się wokół wspólnoty nauczycieli w edukacji, wokół wspólnoty myślenia o edukacji. Stanowi on przestrzeń spotkania dla nauczycieli akademickich oraz nauczycieli szkolnych, zgłębiających zagadnienia innowacyjnej dydaktyki, pedagogiki zaangażowanej i dialogu w edukacji.

Autorzy prezentowanych tekstów podejmują różne wątki w ramie pojęciowej wyznaczonej kategorią szeroko pojętej edukacji, przyglądają się edukacji, szkole i nauczaniu z różnych perspektyw, w skali makro lub mikro. Treść książki ukazuje wielowymiarową specyfikę współczesnej edukacji, przywództwa edukacyjnego oraz różnych aspektów związanych z nauczaniem

przedmiotowym. Dzięki temu możemy przekazać Czytelnikom – środowisku akademickiemu i studentom, ale też dyrektorom szkół, nauczycielom, uczniom i osobom związanym z szeroko rozumianą edukacją – głosy zachęcające do poświęcenia większej uwagi współczesnej edukacji, do okazania jej większej troski. W zbiorze znajdują się teksty poświęcone kondycji dzisiejszej szkoły i edukacji, autorstwa Tadeusza Sławka, Magdaleny Piotrowskiej-Grot i Marty Mamet-Michalkiewicz, oraz teksty koncentrujące się na poszczególnych zagadnieniach związanych z nauczaniem przedmiotowym, autorstwa nauczycieli akademickich: Sylwii Kani, Marka Kaczmarzyka, Małgorzaty Przybyły-Kasperek, Marzeny Podgórnnej, Macieja Serdy i Anety Słodek, oraz nauczyciela szkoły podstawowej Mateusza Staški. Układ metodologiczny monografii został pomyślany jako rys od ogółu do szczegółu. Od teoretycznych rozważań o edukacji do praktyki edukacyjnej; od filozofii edukacji do jej różnych kontekstów aplikacyjnych.

Monografię otwiera artykuł Tadeusza Sławka, który podejmuje tematykę roli szkoły, uczenia się i kształcenia, wychodząc z założenia, że kształcenie to uwolnienie myślenia oraz wyprawienie go w podróż w poszukiwaniu słowa. Marta Mamet-Michalkiewicz, przenosząc założenia filozofów dialogu do przestrzeni edukacji, zwraca uwagę na potrzebę dialogicznej postawy nauczyciela oraz skupia się na uwypukleniu roli i istoty relacji w edukacji. Artykuł Magdaleny Piotrowskiej-Grot dotyczy kwestii zmian w szkole, roli dyrektorów, przywództwa edukacyjnego oraz oddolnej edukacyjnej (re)ewolucji. Marek Kaczmarzyk, poruszając w swoim tekście kwestie biologicznych mechanizmów uczenia się, odpowiada na pytanie, co dają nam neuronauki w edukacji.

W drugiej części monografii, poświęconej nauczaniu przedmiotowemu, Sylwia Kania podejmuje temat nauczania matematycznego w Polsce. Marzena Podgórna, Maciej Serda i Aneta Słodek przybliżają Czytelnikom różne oblicza chemii w badaniach naukowych oraz nauczaniu na przykładzie wielowymiarowości węgla, ukazując jego szerokie zastosowanie od medycyny po opto-

elektronikę. Z kolei Mateusz Staśko w swoim artykule omawia temat nauczania znaków drogowych z wykorzystaniem gier i programów edukacyjnych. Tom zamyka tekst Małgorzaty Przybyły-Kasperek, który wpisuje się w aplikacyjne konteksty edukacji po praktycznych grach dydaktycznych i oprogramowaniu. Autorka, badając zagadnienie sztucznej inteligencji i systemów ekspertowych, pokazuje Czytelnikom, jak odkrywać wiedzę z danych.

Nauczyciele – nauczycielom. Przestrzenie edukacji to książka, która stanowi zwieńczenie jednego z największych w ostatnim czasie projektów edukacyjnych realizowanych przez Uniwersytet Śląski dla nauczycieli. Jej celem jest nie tylko podsumowanie tych projektów, ale przede wszystkim popularyzacja idei dobrej edukacji – autorzy zwracają uwagę na różne perspektywy edukacji oraz jej nowatorskie akcenty.

Marta Mamet-Michalkiewicz

Indeks nazw osobowych

A

Allain Jessica S. 118, 128
Arendt Hannah 66, 79
Aronica Lou 34, 35, 39, 42, 52

B

Baj Aleksander 34, 35, 39, 52
Batin Mikhail 114, 128
Bauer Joachim 58, 62
Beber Grace 117, 129
Bellman Richard 116, 128
Bernthsen August 92
Bielecki Marek W. 32, 34
Bilyatdinova Anna 128
Blakemore Sara-Jayne 60, 62
Blumenberg Hans 15, 16, 20, 22
Bocheński Józef 13, 22
Breazeal Cynthia 130
Brooks Rodney 130
Bryant Jake 120, 128
Brynjolfsson Erik 130
Buber Martin 29, 30, 35
Buczyńska-Garewicz Hanna 66,
79

C

Calo Ryan 130
Campbell Murray 118, 128
Cassel John B. 124, 128
Chang Shuai 96
Charniak Eugene 116, 129
Chassignol Maud 114, 128
Chen Jim X. 119, 129
Chen Tao 96
Cheney Matthew A. 96
Chybalski Piotr 100, 111
Cieślak Natalia 67, 69, 79
Couper Archibald Scott 90
Curl Robert F. 87, 96
Curley Steven A. 96
Czaplińska Barbara 93, 95

D

Danikiewicz Witold 95, 96, 97
Denkenberger David 128
Dillenbourg Pierre 131
Ding Zihan 119, 131
Doktór Jan 29, 35
Dong Hao 119, 131

Dunbar Robin 57, 58, 62, 63
Dziedziczak-Foltyn Agnieszka 33,
35
Dziewulak Dobromir 100, 111

E

Epstein Robert 117, 129
Etzioni Oren 130
Eutyfron 13

F

Filapek Michał 96
Flaubert Gustav 41, 52
Forsyth Richard 125, 129
Frątczak Jan 103, 111
Freudenthal Hans 68
Fuller Richard 86, 87
Furmankiewicz Joanna 126, 129
Furmankiewicz Małgorzata 126,
129

G

Gamble Clive 57, 63
Gardner-McCune Christina 130
Gilbert Brian E. 97
Glaser Sheila Faria 19, 22
Gnida Paweł 97
Golba Sylwia 97
Gowlett John J. 57, 63
Grela Małgorzata 96
Grint Keith 42, 52
Grocholiński Piotr 48, 52
Grudzka Iwona 96
Grudzka-Flak Iwona 96

H

Hager Greg 130
Halpern-Mysłicki Ignacy 20, 22
Hassa Romuald 83, 95
Heath James R. 96
Hebda Marek 84, 95
Heitz Chrisitne 128
Hippiasz 45
Hirsch Andreas 88, 89, 96
Hirschberg Julia 130
Hoane Jr. A. Joseph 118, 128
Hodges Andrew 117, 129
Hsu Feng-hsiung 118, 128
Hua Yong 92, 96
Huan John 131
Huang Dandan 96

I

Isobe Hirouki 88, 96

J

Jackson Philip 125, 129
Judt Tony 17, 18, 22
Juskowiak Edyta 67, 79
Just Monika 48, 52

K

Kaczmarzyk Marek 49, 52, 56, 63
Kaczyński Jarosław 18
Kalyanakrishnan Shivaram 130
Kamar Ece 130
Kamble Rupali 114, 129
Kania Sylwia 67, 69, 79
Kant Immanuel 19

Kaplan Robert S. 49, 52
 Karpińska-Musiał Beata 33, 35
 Kasparow Garri 118
 Kąkol Henryk 67, 79
 Kekulé Friedrich August 90, 91,
 96
 Keyzers Christian 57, 63
 Khoroshavin Alexandr 128
 Klakla Maciej 66, 79
 Kleczewska Maja 21
 Klimova Alexandra 128
 Knight Vernon 97
 Kochanowska Ewa 50, 52
 Kołodziejczak Małgorzata 48, 52
 Konior Jan 68, 79
 Kosarzycki Radosław 57, 63
 Koziółek Ryszard 26, 35
 Kraus Sarit 130
 Krompiec Stanisław 96, 97
 Kroto Harold W. 87, 96
 Krygowska Zofia 67, 79
 Kucharzyk Bartłomiej 58, 62
 Kurzweil Ray 117, 129
 Kwiatek Łukasz 57, 63
 Kwiatkowski Stefan M. 40, 52, 53

L

Lee Newton 124, 128
 Lennon John 16
 Leśnikowska-Matusiak Ida 101,
 111
 Leyton-Brown Kevin 130
 Lipszyc Paweł 17, 22
 Luger George F. 117, 129

Ł

Łopata Adrian 84, 95

M

Ma Xiajouan 131
 Mackeyev Yuri 96
 Madalińska-Michalak Joanna 40,
 52, 53
 Maksymowicz-Hamann Jowita 60,
 62
 Malarz Katarzyna 95
 Maliszewski Krzysztof 45, 46, 52,
 53
 Małecki Jan Grzegorz 95, 96
 Mamet-Michalkiewicz Marta 35
 Maroń Anna 95, 96
 Martin Fred 130
 Matussek Marek 95, 96
 Mazurkiewicz Grzegorz 50, 52
 McCarthy John 115, 117, 129
 McCartney Paul 16
 McDermott Drew V. 116, 129
 Menon 14
 Michalik Krzysztof 126, 129
 Michalska-Dominiak Beata 48,
 52
 Michalska-Żyła Agnieszka 48, 52
 Micińska Aniela 41, 52
 Mikołajewski Dariusz 125, 130
 Minsky Marvin L. 117, 129
 Mrozek-Wilczkiewicz Anna 95
 Mrzigod Aleksandra 95
 Mrzigod Janusz 95
 Mulawka Jan Jerzy 125, 129

N

Nakamura Eiichi 88, 96
Newell Allen 118, 130
Nowak Barbara 21
Nowak Elżbieta M. 97
Nowak-Brzezińska Agnieszka 130
Nowak-Dziemianowicz Miro-
sława 20, 22
Nussbaum Martha 20, 22

O

O'Brien Sean C. 96

P

Paluch Michał 17, 21, 22
Panikkar Raimundo 29, 30, 31, 32,
33, 34, 35
Parkes David 130
Pater-Podgórna Ewa 35
Paulson William 19, 22
Pazdro Krzysztof M. 87, 96
Piorunek Magdalena 50, 51, 52
Pisarski Wojciech Andrzej 96
Piszc Adrianna 125, 130
Plane Robert 84, 96
Platon 13, 14, 21, 22, 66
Podgórna Marzena 27
Pomadowska Dorota 42, 52
Press William 130
Prokopiuk Jerzy 21, 22
Przybyła-Kasperek Małgo-
rzata 130
Psiuk Krzysztof 125, 130

R

Raof Mustafa 89, 96
Rašović Ilija 87, 96
Read John 91, 96
Rembierz Marek 15, 22
Richter Ralf 129
Roberts Gary 117, 129
Robinson Ken 34, 35, 39, 42, 44,
52
Rochester Nathaniel 129
Rocke Alan J. 91, 96
Rosińska Zofia 30, 35
Rostowski Jacek 56, 63
Różycki Cezary 84, 96
Russel Piotr 100, 111
Russell Bertrand 118
Rzydzik Sebastian 125, 130

S

Sanetra Jerzy 97
Sanghvi Saurabh 128
Sarnat-Ciastko Adrianna 33, 35
Saxenian Anna 130
Schab-Balcerzak Ewa 97
Schiller Friedrich 21, 22
Schneider Mary L. 129
Schratz Michael 40, 53
Sedol Lee 119
Seehorn Deborah 130
Serda Maciej 81, 88, 90
Sergey Markov 128
Serres Michel 19, 20, 22
Seryshev Alexander 97

Shah Deepali 114, 129
Shah Julie 130
Shannon Claude E. 129
Shapiro Jordan 27, 28, 33, 35
Sienko Michell J. 84, 96
Simiński Roman 130
Simon Herbert 118, 130
Sitharaman Balaji 97
Siwek Paweł 14, 22
Skalska Maria 58, 62
Skraup Zdenko Hans 92
Sławek Tadeusz 44, 45, 53
Słoddek Aneta 81, 92, 93, 94, 95,
96, 97
Słomczyński Maciej 19, 22
Smalley Richard E. 87, 96
Sokrates 12, 13, 14, 20, 45
Spinoza Baruch 11, 20, 22
Stańczuk-Różycka Teresa 84, 96
Stone Peter 114, 130
Sułkowski Wiesław 95
Szafraniec Grażyna 96
Szafraniec-Gorol Grażyna 95, 96
Szczurek Magdalena 96
Szekspir William, właśc. Shake-
speare William 18, 19, 22
Szurek Michał 68, 79

Ś

Śliwerski Bogusław 17, 22

T

Tadeusiewicz Ryszard 125, 130

Teller Astrotin Mikhail 130
Tokarski Stanisław 30, 34, 35
Touretzky David 120, 130
Treliński Gustaw 66, 79
Turchin Alexey 128
Turing Alan M. 117, 120
Turnau Stefan 66, 80

W

Wagle Dilip 128
Wakulicz-Deja Alicja 125, 130
Wallace Robert 117, 130
Weizenbaum Joseph 117, 130
Whitehead Alfred North 118
Wilson Lon J. 96, 97
Wing Jeanette M. 121, 130
Witruwiusz 26
Wnuk Aneta 101, 111
Wöhler Friedrich 90
Wong Gary K. 120, 131
Wong Wai-Kwok 96
Wong Wai-Yeung 96

Y

Yu Tiayang 119, 131

Z

Zakharian Tatiana Y. 89, 97
Zalewska-Bujak Małgorzata 38, 53
Zatorski Tadeusz 16, 22
Zhang Hongming 119, 131
Zhang Shanghang 119, 131
Zhao Jianzhang 96

Zhila Alisa 128

Zhou Xuan 96

Zhu Xunjin 96

Zimosz Sylwia 97

Ziuziański Piotr 126, 129

Zur Lidia 96

Zych Dawid 97

Ż

Żabowski Jerzy 66, 68, 79

Redaktor
Joanna Szewczyk

Projekt graficzny serii, okładki, opracowanie DTP i łamanie
Beata Klyta

Korekta
Marzena Marczyk

Redaktor inicjująca
Anna U. Piłśniak

Sprzymyamy otwartej nauce.

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie
autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

Wersja elektroniczna monografii zostanie opublikowana w formule
wolnego dostępu w Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego: rebus.us.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0003-2596-081X> <https://doi.org/10.31261/PN.4141>

Nauczyciele – nauczycielom : przestrzenie edukacji / pod redakcją Marty Mamet-Michalkiewicz. Wydanie I. – Katowice :	ISBN 978-83-226-4251-1 (wersja drukowana)
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2022. – (Nowa Edukacja ; 3)	ISBN 978-83-226-4252-8 (wersja elektroniczna)
	ISSN 2720-1112

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
wydawnictwo.us.edu.pl
wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa
volumina.pl Sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7–9
71-063 Szczecin

Wyd. I. Ark. druk. 8,75. Ark. wyd. 7,0. Papier Munken Print White 90 g, vol. 1.5.
Złożono krojami pisma: Fira Sans, Newsreader. PN 4141. Egzemplarz bezpłatny.

Monografia stanowi bardzo interesującą pozycję naukową w obszarze interdyscyplinarnego dialogu pomiędzy nauką akademicką a praktyką edukacyjną. [...] łączy głosy różne nie tylko w sensie tematyki dyscyplin, ale też instytucjonalnego osadzenia autorów, a w związku z tym prezentuje różne praktyki dydaktyczne oraz perspektywy badawcze.

Publikacja może okazać się cennym materiałem dla praktyków edukacji na akademickim oraz szkolnym poziomie kształcenia. Będzie też ważnym tekstem źródłowym dla doktorantów i studentów kierunków pedagogicznych oraz specjalności nauczycielskich na kierunkach przedmiotowych (akademickich i praktycznych) różnych uczelni.

dr Beata Karpińska-Musiak

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

ISSN 2720-1112

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-226-4252-8

9

Więcej o książce

